

Kővári Orsolya

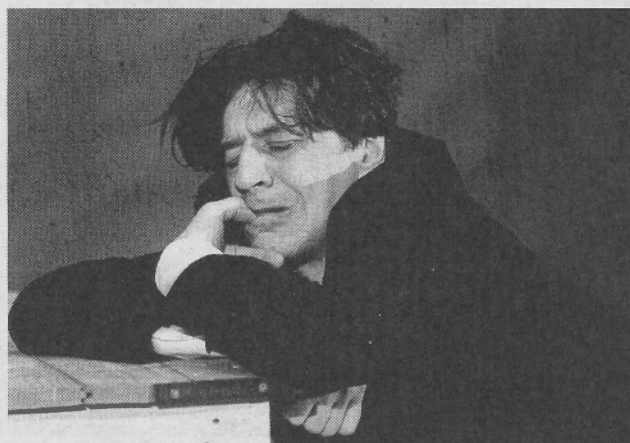
Személyiségfedezet

MUCSI ZOLTÁN RÓL

J aques-ot, a mizantróp irodalmi archetípusának első jeles képviselőjét játssza az *Ahogy tetszik*-ben. Nem rosszkedvű levert, és nem is kéjeleg az emberi hitványság felett érzett irtózatában. Inkább amolyan aktív melankolikus, averzióját dühös utálkozásba fojtó sértődött, egy kamasz rockrajongó gúnyjában. Felkapott orrú ki- s bevonulása is inkább egy szülei által megkeserített életű tinédzser tehetetlen közlekedése, mintsem a látszatvidám világ romlottsága okán az elvonulás felé tendáló, megtört férfi magatartása. Tünetető kiábrándultsága korszerűtlen igazságosztás, kifejezőn érzékeltetve ezáltal az igazságosztás természetéből fakadó korszerűtlenségét, ugyanakkor egy magasztos eszmékre fűtyülő civilizáció fölötti kételyt is. Akár a vakok, akik egyben a látás megszállottjai, úgy tekintjük avíttnak egy világfájdalommal teli környezetben a világfájdalmat. Az előadás és benne Mucsi alakítása kellemetlen tükörkép az eszmékbe belepiszkító, a befelé figyelésnek hátat fordító zűrzavaros hétköznapiaságról.

Mucsi minden szerepébe magát építi, és azt, hogy közérzete nem épp komfortos, többnyire szem előtt tartják rendezői; nem véletlen, hogy volt Alceste is, még a Krétakör-érában, Schilling *Mizantrópiájában*. Vagy gondoljunk csak a *Philoktétészre*, melyben – értelem-szerűen rendezői konszenzussal – a legkockázatosabb, de kétségkívül legütősebb megoldással él: a test iszonyatos fájdalmainak egész előadást végigkísérő, látványos megjelenítésével a lélek állapotáról fest drámai képet. A megfoghatatlan, morális tartalmak materiális közvetítése a XXI. század nézőjéhez is közel hozza az ókori művet, átélhetővé teszi a csak imitt-amott fellazított veretes szöveg mondandójának ropant súlyát. Mucsi játéka finoman láttatja: a remete-létében tíz éven át csak gyűlöletet tápláló Philoktétész sem nemesebb az őt kegyetlenül eláruló és magányos szenvedésbe taszító Odüsszeusznál.¹

Dolgozzon görög drámából, kortárs darabból vagy házilag improvizált-eszkábált szövegből, a megtört, a lét epikeserűségét koncentrálnó életek specialistája. Végzet-variációk felsorakoztatója. Vegyük csak a következőket: a *Nehéz* kisiklott vagy tán sínre sosem került tanáremberét, a *Tengeren* megvakult Richardját, a *Nézőművészeti Főiskola* fokozott alkoholfogyasztás és sorozatos állásvesztés útján hibernálódott Szagolnyák Imrjét, *A fajok eredete* hajléktalanját és csirkéknek forgató filmrendezőjét – mind különböző fajú anyagok más-más súlyú figurái, Mucsi azonban valamennyit olyan mélyről fogalmazza, hogy egyik sorsa sem kevésbé megrendítő a másiknál. Láthatóan sze-

A Mulatságban

reti ezeket a felületes szemlélő számára alkoholcsapdában, valójában inkább „életcsapdában” elvérző figuráit. Ahogy Kosztolányi írja a *Mérges litániájában*: „Az alkohol gyógyítja életünket, / ezt a fekélyes óriás-sebet...” Mucsi számára nem a sok-sok mulatságra és virtuozításra módot adó részegség a fontos – noha megkockáztathatjuk, ennek attraktív interpretálásában ma verhetetlen –, hanem épp e fekélyes óriás-seb. Ebben szeret turkálni, varratokat feltépni, nyílt részeket elfertőzni. Ebből adódik a műfajtól független elmélyülésigény, amely arra enged következtetni, hogy a rajtunk túlnövő okokat kutatja szenvedélyesen.

Bokánkra nehéz súlyt szerelve beszél el a szerencsétlenségét tehetetlenségében idős anyján számon kérő meglett férfi történetét (*Nehéz*), mely önmagában pimf és tipikus, mint minden történet, csak azért működik, mert nem a leírtakat eljátszani, megjeleníteni képes színészt, hanem valódi sorsokat, asztalra

¹ A trójai háború kezdete előtt Philoktétész lábát kígyó marta meg. A seb elfertőződött, bűzlött, ezért Odüsszeusz tanácsára kitétték egy lakatlan szigeten, Lémnoszon. Az sem lényegtelen előzmény, hogy Philoktétészt büntetésből marta meg a kígyó, mert megszegte Hé-
raklésznak tett fogadalmát.

kitett saját kudarcokat látunk mögötte (a többes számon Lázár Katit értve).

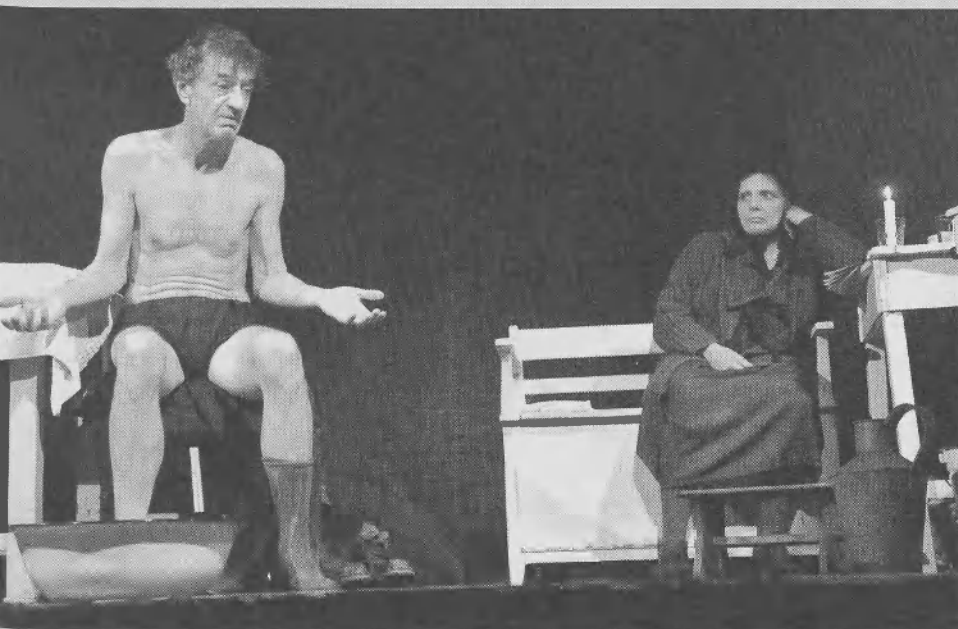
Sok ilyen alászállásra alkalmas adó szerepet kap és vállal, ezekben minden gesztusa halálpontossá válik, ösztönből lesz olyan, mint egy bunraku-báb. Vannak, akik erre azt mondják, mindig ugyanaz, ami nem igaz. A több ízben ugyanabból a pszichológiai és fiziológiai felfogásból fogalmazó színész megítélésekor tilos összemenni a rögzült eszközkészletre támaszkodó banális önisméltást, a sztereotípiák alkalmazását és a minden alkalommal a személyiségből, az önmaga természetének lényegéből újramerítkező alakítást. Az utóbbi

Koncz Zsuzsa felvételei

A Nehézben (Lázár Katival)

A Feketeországban
(Rába Rolanddal és Katona Lászlóval)

lójában egyazon alapproblematicát valamennyi lehetséges aspektusból körbejáró és magából merítő módszer miatt tartom igen értékesnek Pintér Béla munkásságát is – aki persze függő színész helyett független rendező lévén, irigylésre méltó helyzetben van Mucsihoz képest. Első közös előadásuk a *Kaisers TV, Ungarn*, melynek már bemutatója előtt sejthető volt, hogy a humorok találkozására egészen külön-

A fajok eredetében (Scherer Péterrel és Thuróczy Szabolccsal)

kategóriába tartozó színészek – amilyen Mucsi is – nem alkalmasak mindenre, de ez korántsem jelenti azt, hogy adott esetben nem jobbak, mint a professzionális technikusok. Olyan kultúrák színházi életében, melyek nem szakadtak még ki teljesen az egységből (maradjunk például Japánnál), nem is kérdéses, hogy egy pálya milyen kevés úgynevezett típusban való elmélyülésre elegendő. És nem véletlen az sem, hogy az egy szereptípusban mindig hiteles színész egyértelműen közelebb áll a közönség szívéhez, mint a bárhol bármit megoldó. Jelenléte a produkció személyiségfedezete.

Ugyanezen okból, a mindig aktuálisnak tűnő problémákat felvető, va-

Schiller Katalin felvételei

leges élményt nyújt majd. Mucsi fiktív történelmi személyiséget, Baráznay Ignácot, az 1848–49-es szabadságharc konzervatív tábornokát alakítja benne, akit – miközben azon ügyeskedik, hogyan tűnhetne el a schwechati csatában a család és a nemzet szeme elől, hogy új életet kezdhessen egy minimum lánya lehetne „bemondóművésznővel” – a magyar nép nemes egyszerűséggel csak a „Sukorói Oroszlán” néven tiszteli. Mucsi mértéktartón kezeli a hazaszerető, de alteste nemes szervének parancsolni nem tudó alamuszi

szer”, így viszont inkább poros avantgárd, melyen lehet nevetni, érezni a jó szándékát, ám a teremtőerőt nem. Azt Mucsi ez idő tájt Krétakör-tagként tapasztalja meg.

Védjegyei továbbá: nincs még egy színész, aki ennyit trágárkodott volna színpadon és filmen (a *Feketeországban* a kapcsolószekrény előtt lenyomott cifrafűzér magában életre szóló betevő), nincs még egy színész, aki ennyit ordítogna – ugyanezen felületeken, nincs még egy színész, aki ennyi baromságot

Koncz Zsuzsa felvétele

A Kaisers TV, Ungarnban (Enyedi Évával)

alfahímet. Játéka tele van olyan humormorzsákkal, melyekkel nem kíván azonnal kasszírozni, de végtelemül mulatságossá és gazdaggá teszi a figurát. Tulajdonképp egy viszonyrendszerében világosan eldolgozott emberi portrét bontakoztat ki egy olyan szituációban, melyben talán már egy pontos karc is elérné célját.

Pintér választását nyilván motiválta az is, hogy Mucsi már megjelenésre is színházi élmény. Tetőtől talpig groteszk. Mintha alkotója minden vonása megtervezésénél magát szórakoztatta volna, hogy ez igen, ez nem fog szembejönni. Pompás öniróniája lévén, alkatát legtöbbször a szemtelenségig kihasználja. A *Mulatságban* például szabályosan bábozik magával.

Scherer Péterrel kulpapórossá avansáltak (Kapa-Pepe) részben a Mucsi pályáján mérőldkönek tekintett *Szentivánéji álmotól*, részben a *Nekem lámpást adott kezembe az Úr Pesten* című Jancsó Miklós-opusztól, mely hármójuk közös filmes ámokfutásának első darabja. Kuriózum volt ez az ezredforduló magyar mozijában, unikális filmnyelv, humorérzék-casting, szóval jó film. Ha nem követte volna még őt, azt mondhatnánk, „őrült beszéd, de van benne rend-

Schiller Káta felvétele

Az Ahogy tetszik-ben (Szabó Mártával és Roszik Hellával)

hordott volna össze filmen. Spontán személyiség, többnyire jól és bátran improvizál. Sprőd és ideggyenge karakterekben kimeríthetetlen. Mérgező szarkasztikus. Társadalmi, politikai jelenségekre reflektáló színházban egészen remek (*Hazámházám, Feketeország*), nyilván abszurdra való hajlamával szoros összefüggésben. Érzékeny színész. Filantróp mizantróp.